

TUXUM YO'NALISHIDAGI TOVUQLARNING OZUQASI TARKIBIDAGI " TOKOVIT" (E VITAMINI VA SELEN) NING MAHSULDORLIKKA TA'SIRI

Normurodova Go'zal Shuhrat qizi
*Magistrant, Sharof rashidov nomidagi
Samarqand davlat universiteti,
Samarqand shahri, O`zbekiston*

Annotasiya: *Ushbu maqolada tuxum yo'nalishidagi tovuqlarning ozuqasi tarkibidagi tokovit preparatining mahsuldorlikka ta'siri o'rganilgan.*

Kalit so'zlar: *parrandachilik, tovuq, tuxum, go'sht, suv, vitamin, antioksidant, ozuqa, E vitamin, mahsuldorlik.*

Parrandachilik chorvachilikning serdaromad, serpusht va tez yetiluvchan tarmog'i hisoblanadi. U xalqimizga ko'plab sifatli parhez taom - tuxum va parranda go'shti yetkazib berishda katta ahamiyatga ega. Ayniqsa, tovuq, o'rdak, g'oz va kurkachilik bilan shug'ullanuvchi tarmoqlari qishloq xo'jalik parrandachiligining asosiy va yetuk sohasi xisobladi. Ulardan qisqa vaqtichida ko'p miqdorda mazali go'sht olinadi. Parranda go'shti tez hazm bo'lish xususiyatiga ko'ra barcha turdagi chorva mollari go'shtidan ustun turadi. Tarkibi har hil kimyoviy elementlarga boy. Jumladan, 2 oylik jo'ja go'shtida 20% ga yaqin oqsil, 10-12% yog' bo'ladi. Tuxumida 13% oqsil, 11% yog', 1% mineral moddalar va vitaminlar mavjud. To'yimlilik jihatidan 10 dona tovuq tuxumi kaloriyasi 0,8 kg. mol go'shti kaloriyasiga to'g'ri keladi. Tuxum tarkibida 85% ga yaqin suv bo'lib, qolgani oqsil, vitamin va fermentlardan iborat. Tuxum sarigi 52% suv, 32% yog' va 16% ga yaqin oqsildan iborat.

Parrandachilik juda tez yetiladigan, tez ko'payadigan va semirish uchun kam ozuqa sarflanadigan chorvachilik tarmog'i hisoblanadi. Masalan, tovuq jo'jalari 5-6 oyligida tuxumga kiradi, birinchi yilda 150-200 ta tuxum beradi. [1]

Tovuqlarning 60-62 gramm tuxumi tarkibida o'rta hisobda 7,3 gramm oqsil, 6 gramm yog' bo'lib, bu tuxum 413 KDj energiya saqlashiga to'g'ri keladi. Tuxum proteinining tarkibi irsiy izohlanadi, shuning uchun qimmatli aminokislotalar organizmda sintez bo'lmasligi sababli ozuqalar orqali kiradi. Tuxum yog'ining tarkibi ozuqa tarkibidagi yog'ning tarkibiga bog'liq bo'ladi. Yosh parrandalar bilan ta'minlash va jo'jalarning normal rivojlanishi uchun tovuqlarga beriladigan ozuqa tarkibida 1-2% limon kislotasi bo'lishi lozim. Tuxurning neorganik qismi po'choqda to'plangan kalsiydan tashqari tuxum sarigi oqsilida mavjud.[2]

1-jadval

Tovuq tuxumining kimyoviy tarkibi va to'yimlilik

Tuxum	Quruq modda	Nam Kul %	Nam Protein %	Umumiy yog' %	Azotsiz Ekstrakt Moddalar %	Energiya, KDj/g
Po'chog'i bilan	32,0	9,9	12,0	9,7	0,4	6,5
Po'choqsiz	25,0	0,9	13,0	10,7	0,4	7,2

C vitaminidan tashqari, barcha vitaminlar tuxum sarig'idan tashqarida saqlanadi.

PARRANDALARNI ICHIMLIK SUVI BILAN TA'MINLASH

Parrandalarga doimo toza ichimlik suvi ichishi uchun qulaylik bo'lishi kerak. Ichimlik suvi bor-yo'g'i 1 soat berilmasa, tovuqlarning tuxum qo'yishi sezilarli kamayadi. Parrandalarning suvni iste'mol qilishi, iste'mol qilingan ozuqa miqdori, shuningdek, ferma haroratiga bog'liq bo'ladi. Normal patli tovuqlar uchun maqbul harorat 14-ISOС atrofida o'zgarib turadi. Tovuqlarning suvga bo'lgan talabini qondirish uchun ko'proq avtomat sug'orgichlardan foydalaniladi (nipelli, novali, kosali).[2]

2-JADVAL

TUXUM QO'YADIGAN TOVUQLAMING SUVGA BO'LGAN TALABI, BIR KUNDA 1 BOSH UCHUN GR BISOBIDA

Havoharorati, C	Suvning ozuqaga nisbati	Tirik vazni, kg		
		1,75	2,0	2,25
-7	1,5:1	180	190	203
+4	1,7:1	204	216	230
+12	1,9:1	228	241	257
+16	2,0:1	240	254	270
+27	2,5:1	300	317	333
+38	5,0:1	600	635	665

Tabiiy antioksidantlarning butun guruhi yog'da va suvda eriydiganlarga bo'linadi. Yog'da eriydigan bioantioksidantlar (fosfolipidlar, tokoferollar, A vitamini, karotenoidlar, ubixinon, K vitaminlari, steroid gormonlar) biologik membranalarda himoya funksiyasini bajaradi. Suvda eruvchan (askorbin kislota, limon, nikotinic, oltingugurt o'z ichiga olgan birikmalar - sistein, homosistein, lipoik kislota, benzoy, seruloplazmin, fenolik birikmalar - polifenollar, flavonoidlar, transferrin, laktoferrin, albumin, karbamid, siydik kislota)

hujayralar, hujayralararo suyuqlik, qon plazmasi, limfa. Reaktiv kislorod turlarining, erkin radikallarning zararli ta'siridan himoya qilish tashkilotning barcha darajalarida - hujayra membranalaridan tortib butun tanaga qadar amalga oshiriladi.

Fosfolipidlardan tashkil topgan hujayra membranasining plazma qatlami yog'da eridigan antioksidanlar – E va A vitaminlarini o'z ichiga olgan ikkinchi darajali mudofaa birikmalari bilan reaktiv birikmalardan “himoyalangan” bo'lishi mumkin. Eng mashhur bioantioksidantlar tokoferollar yoki vitaminlar E guruhi (a, p, y va boshq.). Tokoferol suyuqlik fazali oksidlanish reaksiyasining tipik inhibitori bo'lib, erkin radikallar bilan yuqori o'zaro ta'sirga ega [3,4].

A-tokoferol keng tarqalgan tabiiy antioksidant bo'lib, o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ularning umumiyliги membrana lipid peroksidatsiyasini regulyatori sifatida harakat qilish imkonini beradi. E vitamini kiruvchi oksidlanish jarayonlaridan samarali himoya qiladi c. tananing to'qimalari va hujayralari. Ularning ichida to'yinmagan yog' kislotalarini oksidlanishdan himoya qiladi va shu tariqa organizmning kislorodga bo'lgan ehtiyojini kamaytiradi [5].

Tokovit – vitamin E va selen mikroelement saqlaydi.

Tasnifi : -Vitamin E va selen yetishmovchiliklarini qoplaydi.

-Ozod radikallar bilan chaqirilgan hujayralarni , shikastlanishdan saqlaydigan antioksidant.

-Reproduktiv tizimini vazifasini optimallashtirishga ko'maklashadi.

-Ichimlik suvi bilan yuboriladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1.Parrandachilik sirlari: Uy parrandalari – tovuq, o'rdak, g'oz, kurka parvarishlash va tuxum yetishtirish / To'plab, nashrga tayyorlovchi : Rustam Qurbonov. Mas'ul moharrir M. ABDULLAYEVA – T.: Meriyus, 2013 yil, 96 bet.

2.Durst L., Viltman M. Qishloq xo'jaligi hayvonlarini oziqlantirish. - Nemis tilidan tarjima. - B. Abdolnizozov va R. Eshchanovlar umumiy tahriri oslida - Urganch 2010.

3.Nodirov N.K. Tokoferollar va ularning tibbiyot va qishloq xo'jaligida qo'llanilishi. M.: Nauka, 1991. S. 336.

4.Machlin L. Vitamin E. Vitaminlarning Hayftboon Natrione Biokimyoviy linkol jihatlari // Machlin L., Ed. d. J.Machlin NV Marksel Dekser. jnl. Bazel, 1984. S. 99.

5.Peredelnik N.Sh. Mo'ynali hayvonlarni amaliy oziqlantirish sharoitida vitaminlarning ratsioni // Nauchn. Tr. NIIPZK. 1978 yil. 18. S. 36-46.

Baratjon ogli, S. F. (2023). QALAMPIR YALPIZ OSIMLIGINING MORFOLOGIYASI, KIMYOVIY TARKIBI VA TIBBIYOTDA QOLLANILISHI. *PEDAGOG*, 6(2), 642-646.